

Vol. 13, No. 2, 1384/2005 Fall & Winter

The composional zoning of garnet in eclogites from North of Shahrekord, Sanandaj – Sirjan Zone, Iran

A. R. Davoudian Dehkordi¹, M. Khalili¹, I. Noorbehsht¹, M. Mohajjel²,

 1- Department of Geology, Esfahan University, Iran.
2- Dept. of Geology, Tarbiat Moares Univ., Iran. Email:a_davoudian@yahoo.com

(Received: 27/01/2005, received in revised form: 11/07/2005)

Abstract: The metabasite rocks from north of Shahrekord, which is a part of structural zone of Sanandaj-Sirjan, are undergone medium temperature – high pressure metamorphism (eclogite facies). These rocks then were subjected to a retrograde metamorphism (amphibolite facies). A distinct compositional zoning is preserved in fresh garnets which are formed during eclogite facies. The compositional or growth zoning in these eclogite rocks shows clockwise P-T-t path. In the beginning of metamorphism, P and T increased up to reach to the peak of high pressure metamorphism, then P decreased while the T was increasing during uplift and decompression. These growth stages indicate that P_{max} was not contemporaneous with T_{max} during eclogite facies metamorphism of the metabasites from North of Shahrekord, in Sanandaj - Sirjan Zone.

Keywords: *Eclogite, Garnet, Compositional Zoning, P-T path, Sanandaj-Sirjan Zone.*

[Downloaded from ijcm.ir on 2025-06-14]

سال سیزدهم، شمارهٔ ۲، پاییز و زمستان ۸۴، از صفحهٔ ۲۷۱ تا ۲۸۶

زونینگ ترکیبی بلورهای گارنت در اکلوژیتهای شمال شهرکرد، زون سنندج – سیرجان

علیرضا داودیان دهکردی'، محمود خلیلی'، ایرج نوربهشت'، محمد محجل ً

(دریافت مقاله ۱۳۸۳/۱۱/۷ ، دریافت نسخه نهایی ۱۳۸۴/۴/۲۰)

چکیده: سنگهای متابازیت شمال شهرکرد که بخشی از کمربند دگرگونی زمینساختی سنندج – سیرجان محسوب میشود، در معرض دگرگونی درجه بالا رخسارهٔ اکلوژیت قرار گرفته و سپس دستخوش یک دگرگونی قهقرایی رخساره آمفیبولیت شدهاند. یک منطقهبندی یا زونینگ ترکیبی مشخصی در بلورهای گارنت سالم انواعی از این سنگها که طی دگرگونی رخساره اکلوژیت تشکیل شدهاند، محفوظ مانده است. این زونینگ ترکیبی یا رشدی یک مسیر P-T-t ساعتگرد را نشان میدهد، یعنی در آغاز P وT دگرگونی در سنگ افزایش یافته تا به شرایط اوج دگرگونی فشار بالا رسیدهاند و سپس فشار شروع به کاهش کرد، در حالیکه T همچنان افزایش یافته است. این مراحل رشد، بیانگر همزمان نبودن بیشینهٔ دما و بیشینهٔ فشار رو به افزایش بوده است. این مراحل رشد، بیانگر همزمان نبودن بیشینهٔ دما و بیشینهٔ فشار حین تشکیل سنگهای اکلوژیتی شمال شهرکرد به عنوان بخشی از زون سنندج – سیرجان است.

واژههای کلیدی: *اکلوژیت، گارنت، زونینگ ترکیبی، مسیر P-T-t، زون سنندج – سیرجان.*

مقدمه

یکی از اهداف سنگشناسهای دگرگونی بازسازی شرایط فشار و دما است که سنگ مورد مطالعه تحمل کرده است. با استفاده از جمع آوری چنین اطلاعاتی از سنگها، این امکان فراهم می آید تا نرخهای تدفین و بالا آمدن^۱ را علاوه بر نرخهای گرمشدن و سرد شدن را در بخشی از پوسته بازسازی کنیم. در زون دگرگونی سنندج – سیرجان تاکنون بررسیهای جامعی در این خصوص صورت نگرفته است. در حال حاضر با پیدایش سنگهای رخسارهٔ اکلوژیت در شمال شهر کرد و به ویژه با مطالعهٔ بلورهای گارنت این سنگها، می توان نکات علمی تازهای را در این مورد مطرح کرد.

گارنت به واسطهٔ ترکیب خود به همراه کانیهای مناسب دیگر به عنوان یک ژئوترموبارومتر (زمین دما – فشار سنج) خوب مطرح است [۱]. به همین منظور میتوان بلورهای سالم گارنت را که فاقد شکستگی باشند انتخاب کرد و با استفاده از دستگاه الکترون مایکروپروب مورد مطالعه قرار داد. همچنین تحرک کند کاتیونهای عناصر اصلی و کمیاب در گارنت به این معناست که فرایندهایی نظیر تفکیک جز به جز^۲ در طی رشد، هم رشدی و واکنش در حاشیه کانی میتواند منتهی به نیمرخهای ترکیبی مشخصی شود [۱]. در این بررسی بلورهای گارنت در اکلوژیتهای شمال شهرکرد تجزیه نقطهای شدهاند. نتایج حاصل نشان می دهد که یک منطقهبندی ترکیبی مشخصی در بلورهای گارنت که در طی دگرگونی در دمای متوسط و فشار بالای رخساره اکلوژیت رشد کردهاند، وجود دارد.

موقعیت زمین شناسی و سنگ شناسی اکلوژیت ها

منطقهٔ مورد مطالعه از نظر جغرافیایی در شمال شهر کرد، جنوب داران و در غرب شهر اصفهان واقع شده است (شکل ۱) و بخشی از زون زمین ساختی سنندج – سیرجان بوده و در فاصلهٔ ۵۰ کیلومتری از تراست اصلی زاگرس قرار دارد. این منطقه یک پهنه برشی بزرگ بوده و بی شتر شامل سنگهای دگرگونی و دگرشکل شده متنوعی نظیر شیست، گنایس، آمفیبولیت، مرمر، گرانیت دگر شکل شده، متادولریت و اکلوژیت بوده که درجات متفاوتی از دگرگونی و دگر شکلی را نشان می دهند (شکل ۲).

سنگهای اکلوژیت در اطراف دریاچه سد زاینده رود و در دره گزستان نزدیک روستای صادق آباد رخنمون یافتهاند (شکل ۲). این مناطق در واقع بخشهایی از پهنهٔ برشی^۳ نوعی بوده که دارای آثار دگرشکلی شکلپذیر و میلونیتیزاسیون گسترده هستند. بیشتر سنگهای

- 2- Fractionation
- 3- Shear zone

¹⁻ Exhumation

این ناحیه آثار بارزی از برگوارهها و خطوارهها را نشان میدهند، و در برخی از آنها میتوان شواهدی از تأثیر چند فاز دگرشکلی را ملاحظه کرد. در واقع رخنمون این سنگهای با فشار بالای اکلوژیتی تشکیل شده در اعماق را، در سطح زمین را میتوان ناشی از عملکرد این پهنهٔ برشی بزرگ دانست [۲]. تودههای سنگی اکلوژیت که در منطقه شمال دریاچه زاینده رود رخنمون شدهاند، معمولاً به صورت نوارها و بلوکها و نیز به صورت عدسیهایی درون تودههای گنایسهای کوارتز – فلدسپاتی دیده میشوند. به طور کلی حضور آنها در ناحیهای به وسعت ۹ کیلومتر مربع گسترده بوده ولی بیشتر نمونهها دارای آثاری از دگرگونی قهقرایی هستند، به همین دلیل یافتن نمونههای سالم کمی دشوار است [۲].

شکل ۱ موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه.

شکل ۲ نقشه زمینشناسی ساده شده منطقه مورد نمونهبرداری اکلوژیتها

ترکیب کانی شناسی اولیه و مجموعه کانیایی اصلی اوج دگرگونی اکلوژیتها عبارتست از: گارنت + امفاسیت + آمفیبولهای باروئیزیت و منیزیوتارامیت + فنژیت + کوارتز + روتیل + پیریت + مگنتیت + زوئیزیت + کوارتز ± پاراگونیت ± دولومیت. اکلوژیتهایی که طی دگرگونی پسرونده به گارنت آمفیبولیت تبدیل شدهاند، دارای ترکیب کانی شناسی گارنت، آمفیبول ثانویه نظیر چرماکیت (حاصل مراحل اولیه برگشت امفاسیت)، پلاژیوکلاز، روتیل، هماتیت، مگنتیت، ایلمنیت، زوئیزیت، کلینوزوئیزیت و کوارتز هستند. در واقع کانیهای امفاسیت، پلاژیوکلاز، هماتیت و ایلمنیت به همراه کلینوزوئیزیت مربوط به مرحله دگرگونی پسرونده هستند. آمفیبول چرماکیت خاص سنگهای با درجه دگرگونی بالا نظیر کیانیت آمفیبولیتها بوده و از طرف دیگر در اکلوژیتهای دستخوش دگرگونی پسرونده نیز عمومیت دارد، که در ایس حالت حاصل امفاسیت در مراحل اولیهٔ دگرگونی قهقرایی است[۳].

برخی از اکلوژیتهای اولیه دستخوش دگرگونی پسرونده بسیار شدیدی شدهاند و لذا به سختی میتوان ماهیت اولیه آنها را شناسایی کرد، و فقط در صورت نمونهبرداریهای گسترده و مشاهدهٔ حالتهای میانگین است که میتوان این موضوع را استنباط کرد. در برخی از این سنگهای تحول یافته کلریت جانشین آمفیبول و سایر کانیهای سنگ شده است و بنابراین آثار سنگ اولیه به کلی محو شده است.

سنگشناسی بلورهای گارنت

برخی از بلورهای گارنت مورد مطالعه دارای درونگیرهای فراوانی از سایر کانیها هستند. به ویژه فراوانی بلورهای روتیل و فنژیت در بلورهای بخشهای حاشیهای گارنت بیانگر این نکته مهم است که این بخش از گارنتها به واسطهٔ در برگرفتن کانیهای رخسارهٔ اکلوژیت (یعنی فنژیت و روتیل) در شرایط رخساره اکلوژیت رشد کردهاند (شکل ۳ و ۴). شناسایی میکای فنژیت از آنالیزهای الکترون مایکروپروب انجام شدهاست. علاوه بر دو کانی یاد شده، گارنت دارای بلورهای دیگری نظیر آمفیبول، زوئیزیت و کوارتز به صورت درونگیر هستند.

به طور کلی بلورهای گارنت اکلوژیتهای منطقهٔ مورد مطالعه همچون سایر کانیهای موجود در این سنگها ریز بلور بوده (حدود ۵٫۰ میلیمتر) که علت آن را میتوان به دگرشکلی نسبت داد، به گونهای که در اکلوژیتهای کمتر دگرشکل شده اندازه بلورها درشتتر است[۴]. قابل ذکر است که بلورهای گارنت از لحاظ اندازه با سایر کانیهای سنگ متناسباند و تفاوت چندانی با اندازهٔ بلورهای امفاسیت و آمفیبول ندارند (شکل ۴). سنگهای اکلوژیت دارای رگههایی هستند که متشکل از گارنت، کوارتز و گاهی زوئیزیت هستند. بلورهای گارنت در این رگهها به مراتب درشت ر از گارنتهای متن سنگ هستند. این رگهها در مراحل نهایی تکوین سنگهای اکلوژیت شمال شهر کرد شکل گرفتهاند.

در نمونههای اکلوژیت سالم و بدون آثاری از بافتهای سیمپلکتیت[†] و کانیهای حاصل از دگرگونی پسرونده، بلورهای گارنت دارای شکلهای کاملاً خود شکل بوده و دارای حاشیههای صاف و بدون واکنش با کانیهای مجاور مربوط به رخسارهٔ اکلوژیت (به ویژه امفاسیت) هستند و اغلب دارای اشکال ششگوشاند (شکل ۴). مرزهای پایدار گارنت با کانی امفاسیت که صرفاً در رخسارهٔ اکلوژیت تشکیل میشود، یکی دیگر از شواهد تشکیل بخش بزرگی از حاشیه این بلورهای گارنت در شرایط رخسارهٔ اکلوژیت است(شکل ۴). در نمونههای اکلوژیت سالم و بدون آثاری از بافتهای سیمپلکتیت^۵ و کانیهای حاصل از دگرگونی پسرونده، بلورهای گارنت دارای شکلهای کاملاً خود شکل بوده و دارای حاشیههای صاف و بدون واکنش با کانیهای مجاور مربوط به رخسارهٔ اکلوژیت (به ویژه امفاسیت) هستند و اغلب دارای اشکال ششگوشاند (شکل

شکل ۳ حضور بلورهای تیغهای فنژیت به همراه کوارتز بصورت درونگیر در گارنت یک نمونه اکلوژیتهای منطقه مورد مطالعه، طول عکس برابر با ۲٫۵ میلیمتر، xpl.

شکل ۴ مرزهای پایدار بین گارنت و امفاسیت، طول عکس ۲٫۷ میلیمتر، ppl. grt: garnet,

amph: amphibole, omph: omphacite

مرزهای پایدار گارنت با کانی امفاسیت که صرفاً در رخسارهٔ اکلوژیت تشکیل میشود، یکی دیگر از شواهد تشکیل بخش بزرگی از حاشیه این بلورهای گارنت در شرایط رخسارهٔ اکلوژیت است (شکل ۴). در اکلوژیتهایی از این منطقه مورد مطالعه که دستخوش دگر گونی پسرونده شدید شدهاند، بلورهای گارنت خود شکل نبوده و بیشتر به صورت نیمه شکلدار و گاهی نیز کاملاً بی شکل و گرد شدهاند. در این اکلوژیتها گرداگرد بلورهای گارنت را بلورهای آمفیبول مربوط به شرایط دگر گونی پس از رخسارهٔ اکلوژیت فرا می گیرد که دارای پلئوکروئیسم شدید سبز – آبی هستند؛ که بیان کنندهٔ شرایط دگر گونی رخساره آمفیبولیت پس از اکلوژیت است. بلورهای گارنت این دسته از اکلوژیتها دارای شکستگیهای موازی و منظمی هستند که تحت

در این سنگها تبدیل بلورهای گارنت به کلریت به ندرت دیده می شود و عموماً بلورهای گارنت به میزان متفاوتی زوئیزیتی شدهاند. در این حالت گسترش زوئیزیت درون گارنت بیشتر بصورت خطی و شکافتی است.

تقسیمبندی اکلوژیتها بر مبنای ترکیب گارنت

مهمترین تقسیم بندی اکلوژیتها که کولمن و همکاران [۵] ارایه کردهاند، بر پایهٔ ترکیب گارنت است، به گونهای که در این تقسیمبندی اکلوژیتها به سه گروه زیر رده بندی میشوند: گروه A: اکلوژیتهای همراه با سنگهای الترامافیک که از خاستگاهشان مانتل است. گروه B: اکلوژیتهای همراه با گنایسها و شیستهای دگرگونی درجه بالا. گروه C: اکلوژیتهای با فشار بالا همراه با گلوکوفان شیستها در مناطق فرورانش.

بلورهای گارنت در اکلوژیتهای شمال شهرکرد همگی در محدودهٔ گروه C قرار می گیرند که مربوط به مناطق فرورانش هستند [۲] (شکل ۹). فقدان همراهی شیستهای آبی در منطقهٔ مورد مطالعه و در عوض همراهی این سنگهای با فشار بالا با سنگهای رخسارهٔ آمفیبولیت احتمالاً نشان دهندهٔ یک مسیر بالا آمده در شرایط دمای متوسط تا بالا بوده است. نظیر این پدیده از بسیاری نقاط دنیا گزارش شده است، که در این مورد به ویژه می توان به اکلوژیتهای پنجرهٔ زمینساختی تورن در آلپ اشاره کرد [۶].

روشهای بررسی

در این بررسی نمونه سنگهای اکلوژیت سالم و با حداقل آثار سیر قهقرایی انتخاب شدند و در هر کدام از آنها یک یا دو بلور نسبتاً سالم گارنت مورد آنالیز الکترون مایکروپروب در شرایط ۱۵ کیلو ولت قرار گرفتهاند. برای این مطالعه از حاشیه به سمت هسته و سپس به حاشیه، تعداد زیادی نقطه با فواصل مشخص آنالیز شدهاند. آنالیزهای الکترون مایکروپروب گارنت با یک سیستم JEOL-JX8600 (بیناب سنج، بلورهای LiF, PET, TAP) در گروه زمین شناسی دانشگاه سالزبورگ اطریش در شرایط ۷۵ و ۱۰ ثانیه زمان شمارش انجام شد.

> شکل ۵ حضور بلورهای روتیل در یک گارنت دارای شکستگیهای منظم و حضور بلورهای آمفیبول سبز- آبی در حاشیه آن، طول ppl. عکس برابر با ۲ میلیمتر، det Amph: Amphibole, Grt: Garnet, Rt: Rutile

شکل ۶ ترکیب بلورهای گارنت اکلوژیتهای شمال شهرکرد روی نمودار تقسیمبندی اکلوژیتها که توسط کولمن و همکاران [۵] ارایه شده است.

بلورهای طبیعی کوارتز، گارنت، ولاستونیت، پیرولوزیت و روتیل علاوه بر MgO ،Al2O3 و Fe سنتزی به عنوان استاندارد استفاده شدند. دقت تجزیه نقطهای برابر با یک مول درصد عضو انتهایی گارنت است. آنالیز کانیها با نرمافزار کامپیوتری PET [۷] محاسبه شدهاند و محاسبه مقادیر⁴⁵Fe بر مبنای ملاحظات عنصرسنجی ارایه شده توسط دروپ [۸] صورت گرفت.

بحث و بررسی

در این تجزیهٔ نقطهای گارنتها، یک نمونه که دارای زونینگ شاخصتری بود برای تحلیل و بررسیهای بیشتر انتخاب شد. در این بلور گارنت، نقاط آنالیز شده در امتداد نیمرخ ترکیبی به فاصلهٔ ۱۲ میکرومتر از یکدیگر بوده و تعداد ۳۱ نقطه مورد اندازه گیری قرار گرفتند برای تهیه نیمرخ، اندازه گیری از حاشیه گارنت شروع و پس از گذر از هسته به حاشیه دیگر ختم شده است (جدول ۱).

جدول ۱ آنالیزهای الکترون مایکروپروب از کانی گارنت اکلوژیت شمال شهرکرد (به ترتیب از حاشیه به هسته و بعد به حاشیه دیگر) با فواصل معین ۱۲ میکرون متر از یکدیگر.

Label	SiO2	TiO2	Al2O3	FeO*	MnO	MgO	CaO	Na2O	Total
gt-1	۳۸,۹	•/1	177	۲٤/٨	• / ٤	٤/٨	۱۰٫۳	•/•	1.1/2
gt-2	۳۸/۳	•/1	11/1	77,7	• /٤	۳/٦	1./Y	•/•	1.1/1
gt-3	۳٧/٦	•/1	0,11	87,7	• /٣	٣/١	۸۰٫۸	•/1	1/1
gt-4	۳۸/۲	•/1	۲١/٦	۲٧/٠	•/٣	٣/١	1.7	•/•	1.1/.
gt-5	۳۸,۰	•/1	۲۱/٤	11/17	• / ٤	۲۸	11/1	•/•	۱۰۰٫۸
gt-6	۳۸,.	•/1	0,11	۲٦,٧	• /٣	۲٫٩	11/1	•/•	۱۰۰/۸
gt-7	۳۸/٤	•/1	۲۱/۲	۲٦/٦	• / ٤	۲/۹	11/0	•/•	1.1/17
gt-8	۳۷/۸	•/1	0/۲۱	۲٦/٨	• /٣	٣/٢	۷۰٫۷	•/•	٥٥
gt-9	۳۸,۰	•/1	۲١/٨	۲٦/١	۲ (۱	۲۸	11/1	•/•	1.1/1
gt-10	۳٧/٨	•/)	0/11	۲۷/۹	۰/۹	۲/۱	۱۱ _/ ۰	•/•	۱۰۱/٤
gt-11	۳۷٫٤	•/1	۲۱٫۲	۲۷٫۲	۳/۱	۲,۰	۱۰/۹	•/•	۱۰۰٬۰
gt-12	۳۸/۲	۲,٠	0/11	۲۷٫٥	١/٨	١,٧	۳,۱۱	•/•	۲٫۲
gt-13	۳٧/٣	۲,۰	0,11	۲٦٫٢	۲٫٦	۰/۰	11/0	•/•	۲۰۰٫
gt-14	۳۷٫٥	۲,۰	۲۱/٤	10/1	٣/٣	۲ ۱	۱۲٫۰	•/•	۲۰۰٫
gt-15	۳۷/۷	۲,٠	0/۲۱	۲٥/٤	۳/٥	۲ ۱	۱۲/۰	•/•	1.1/0
gt-16	۳٧/٦	۲,۰	۲١,٢	۲٥/٤	٤,٠	١,٠	11/9	•/•	1.1/1
gt-17	۳٧/٣	•/1	۱/۱	۲٤٫٧	٤٦	١,٠	11/Y	•/•	1/1
gt-18	۳۸/۱	•/1	1/17	۲٥/٠	۳/۹	۳/۱	11,0	•/•	۱۰۲/۰
gt-19	۳۲٫۹	•_1	۱۸/۹	۲٤٫٤	٣/٥	۱,٤	ז,וו	•/•	97,0
gt-20	۳۸,۰	۲,۰	۲١/٦	۲٥٫٢	۲/۸	١,٨	11/Y	•/•	1.1/1
gt-21	۳۸/۸	•/1	۲۲٫۲	۲۰,۰	۲/٤	۲٫۲	11/0	•_1	1.1/1
gt-22	۳۷٫۹	۲,٠	۲۲٫۰	26/1	۲/٤	۲,۰	۱۱/٤	•/•	۱۰۱/۸
gt-23	۳۷٫٤	۲,٠	۲۱/۲	۲۵/۹	١/٨	۲/۱	11/1	•/•	٩٩,٦
gt-24	۳۸,۰	•/1	۷۱٫۷	۲۵/۸	۳/۲	۲٫۹	۸۰٫۸	•/•	1
gt-25	۳۸/٦	•/1	0/۲۱	۲٧/٠	١,٠	۲/۸	11/1	•/•	۲٫۲ ۱
gt-26	۳۷/۹	•/1	0/11	۲٦٫٣	•_^	۲/۷	11/1	•/•	۱۰۰/٤
gt-27	۳۸/۰	•/1	۲۱/۲	۲٦,٧	• / ٧	٣	11/2	•/•	1 • 1/1
gt-28	۳٧/٩	۲,٠	۲۱٫٦	۲٦/٩	• / ٤	٥/٢	11/0	•/•	1.1/.
gt-29	۳٧/٨	۲,۰	۲۱/۹	۲٦٫٣	•/٣	٣,٠	11/2	•/•	۱۰۰٫۸
gt-30	۳۸/۳	•/1	٥/٢١	۲٦,٢	• / ٤	٣/٤	11/1	•/•	1.1/1
gt-31	۳۸/۱	•/1	۸ ۲۱	۲0/٤	•_0	٣/٧	۱۱/۰	•/•	10

 $FeO*=FeO + Fe_2O_3$

ادامه جدول ۱

Label	Si	Ti	Al	Fe ⁺³	Fe ⁺²	Mn	Mg	Ca	Na
gt-1	۲/۹ <i>۸۶</i>	•/••0	۱,۹۹۸	•,•٢٥	1,075	• /• ٢٣	• / ٥٤٨	• / ٨ ٤ ٦	•/••ź
gt-2	۲/۹٦٩	•/••2	٩٨٩ /	• /• ٧	1/177	•/• *^	•/٤١٦	• ۸۹	•/••٩
gt-3	۲,90٤	• / • • 2	1/998	•/•٩٨	1/157	• • • • • •		۰,۹۰۸	•/••٨
gt-4	۲/۹۷۸	• /• • ٦	1/971	• /• • ٢	1,1.0	• • • • •	•/٣٦	• / ٨٩ ١	•/••٢
gt-5	۲/۹٦٦	•/••٨	1/979	•/• ٨٨	1/1/1	• /• ٣٣	•/***	•/٩٣	•/••٦
gt-6	۲/۹٦۸	•/••٧	۱/۹۷۹	•/•٧٣	1/171	•/• * *	•/٣٣٩	۰/۹۳۸	•/••٣
gt-7	۲/۹۸۱	•/••٦	1/972	•/•01	1/171	•/• ٣ ٤	• / ٣٣٢	•/907	•
gt-8	۲/۹۳۱	•/••0	1/970	•/•٨٤	1/171	•/• ٣٣	•/٣٧	۰ _/ ۸۹۷	•/••٣
gt-9	۲/۹۳۱	۰,۰۰٦	۲,۲	• / • ٧	1/177	•/• ^ 1	• / ٣ ٢ ٤	•/918	•/••٦
gt-10	Y/90Y	•/••٦	1/9/0	•/•٩٩	1/222	•/• ٦٢	•/٢٤٩	•/919	•
gt-11	۲/۹٦٧	•/••٧	1/971	•/•٧١	1,722	٠,•٨٤	•,٣٣٤	•/972	٠
gt-12	۲/۹٦٧	•/• 1	1/977	•/• ٧٨	1/211	•/114	• / • • •	۹۳۸	•,•••
gt-13	۲/955	•/•)	۱/۹۹٦	•/•99	١/٦٢٩	•/171	•/177	•/970	•/••٣
gt-14	۲/970	•/• 1	٩٨٩ /	•/• ٦٦	1,098	• , ٢١٩	•/127	1/•11	•,•••
gt-15	۲,900	•/•))	1,975	•/• ٨ ٤	1/071	• 141	•/189	۱,۰۱	•/•• ٢
gt-16	۲,909	•/•))	۱/۹۷	•/• ٨٨	1,017	• 170	•/119	۱/۰۰٤	٠
gt-17	۲٫۹۷	•/••٨	٩٨٣)	•,•٦٥	1/044	• / ۲ ۷ ۸	۰,۱۱۹	•/990	•/•• ٢
gt-18	۲/۹٦٦	•/••٩	۲۳۰ ۳۲	•/• * *	1,7.0	• 705	• 120	۰ _/ ۹٦٢	•,•••
gt-19	٢/٨٣٩	•,••٨	1/911	• , ٣٩٥	1,411	• 101	.,175	1,.44	•,•••

داوودیان دهکردی، خلیلی، نوربهشت، محجل

gt-20	۲/۹۷۸	•/•)	۱/۹۹	•,• ٣٦	1,712	•/182	•,٢٠٦	۰,۹۸	•
gt-21	۲,950	•,••A	۲,۰۳۹	•/•٦١	1,070	•/171	• 705	•,901	•/••٨
gt-22	4,950	۰/۰۰۹	1/10	•/• ٨	1/111	.101	• , ۲۲۷	۰/٩٤٧	•/•• ٢
gt-23	۲/۹۷۲	۰,۰۰۹	1,927	•/•00	١/٦٦٩	.,114	• , ۲٤٤	•/989	•,••٣
gt-24	۲/۹۷۸	•/••0	۲,٥	•/• ٣١	1/111	•/• ٨٣		•/٩.0	•
gt-25	۲/۹۸۲	•/••٨	1,901	۰/۰۲۲	1/264	•/•٦٥	• / ٣ ٢ ٣	•/918	•,••٣
gt-26	۲/۹۷۵	•/••٨	1,911	•/•01	•/٦٧٣	•/•00	., 10	•/989	•,••0
gt-27	۲/۹٦٧	•/••٨	1,998	۰,۰٦	1,720	•/• ٤٦	• / ۲ ٦ ٣	•/٩٧٨	•,••٢
gt-28	۲,909	•/••٩	1/972	•/• ٨٥	١/٦٦٨	•/• ۲٨	٠,٢٩٦	۰ _/ ۹٦٣	•,••٦
gt-29	۲,955	۰,۰۰۹	۲/۰۱۱	•,•٨٩	1/112	•/• * *	• / ٣ 5 ٣	•/901	•,••٦
gt-30	۲/۹۷۳	•/••0	1/981	•/• ٧٦	1/174	•/• ٢٦	• / ٣٩٢	•/970	•,••٣
gt-31	۲,٩٩٤	•,••٩	1,998	•,•٦٧	1,019	۰٬۰۳	• , 2 3 1	•/٩١٦	•,••٢

ادامه جدول۱

Label	X Fe	XMn	XMg	XCa	Alm	Sps	Рур	Grs
gt-1	• ,01	• /• 1	•/١٨	• , ۲۸	٥٢٫٤٧	•/٧٧	14,44	۲۸/۳۸
gt-2	•,00	• /• 1	٠,١٤	• / ٣ •	٥٤/٩٦	•,90	۱٤/•٤	۳۰,۰۰
gt-3	•_0٦	• /• 1	•/١٣	•/٣١	00,95	• / ٢ ١	17,0.	۳۰/٨٤
gt-4	۰,٥γ	• / • 1	•/17	• / ٣ •	04,40	۰ _/ ۷٤	۱۲/۰۹	۲۹ _/ ۹۲
gt-5	۰,٥γ	•/•1	•/11	•/٣١	०२,४٩	• ٬۷۸	۱۱/۰٤	۳۱,٤٠
gt-6	۰,°٦	• /• 1	•/11	•/٣٢	०२,४२	۰ _/ ۷٤	11/21	۳۱/٥٨
gt-7	•,0٦	•/•1	•/11	•/٣٢	٥٦, ٩	• ٫٨٠	11/11	۳۱,۹۹
gt-8	•,07	• /• 1	۰/۱۲	• / ٣ •	٥٦/٤٣	• ۲۸	17,0.	۳۰٫۲۹
gt-9	• ,0 0	۰,۰۳	•/11	۰٫۳۱	00/Y7	۲٫٧٤	۱۰/۹٦	۳۱٫۰۳
gt-10	•,01	۰,۰۲	۰,۰۸	۰٫۳۱	٥٨,٤٠	۲/۱۰	٨/٤٢	۳۱/۰۸
gt-11	•,01	۰/۰۳	•,•A	۰٫۳۱	01,72	۲۸۲	٧,٨٧	۳۱٬۰۷
gt-12	•,01	۰ ٬۰٤	۰,۰۷	۲۳۲ .	०४/२٣	٣/٩٧	٦,٨٠	۳۱/٥٩
gt-13	• ,0 0	•,•٦	۰,۰٦	• /٣٣	٥٥٫٢٨	٥,٨٠	٥/٨٤	۳۳٬۰۸
gt-14	• ,0 5	•,•٧	•,•0	• / ٣ ٤	٥٣٫٦٤	۷/۳۸	٤,٩٢	٣٤٫٠٦
gt-15	•,0٣	• / • A	•,• 0	٠/٣٤	٥٣/٣٩	۷/۸۳	٤٫٦٩	٣٤/٠٩
gt-16	•,0٣	۰,۰۹	۰ ٬۰٤	• / ٣ ٤	٥٣٫٢٨	٨,٩٢	٤,٠١	۳۳٫۷۹
gt-17	•,0٣	۰,۰۹	۰ ٬۰٤	٠/٣٤	05/15	٩,٣٦	٤٬٠١	۳۳٫۰۰
gt-18	• ,0 5	۰,۰۹	•,• 0	•/٣٢	05/11	٨,٥٦	٤؍٨٩	۳۲/٤٣
gt-19	۰٫٤٨	۰,۰۹	•,•٦	۳۷.	٤٨٫٢٣	٩,٠٤	٦/١١	۳٦ _/ ٦٢
gt-20	•_0 ٤	•,•٦	•,•Y	• /٣٣	٥٤/٠٩	٦/١٧	٦,٩٠	۳۲/۸٤
gt-21	•,0٣	• / • 0	۰,۰۹	•/٣٣	05/20	0/21	٨,٦٥	۳۲٫٦۱
gt-22	• ,00	•,•0	•,•A	•/٣٢	٥٤/٨٤	0/77	٧,٧٠	۳۲/۱۳
gt-23	۰ _/ ٥٦	۰ _/ ۰٤	•,•A	•/٣٢	٥٦,١٠	٤/١٣	۸,۲۰	۳۱ _/ ٥٦
gt-24	•,°٦	• / • ٣	•/11	• / ٣ •	۰۰٫۷۰	۲/۲۸	11/17	۳۰,۳۰
gt-25	, ₀ ٦	• ,• ٢	•/11	•/٣١	07,70	۲/۱۸	۱۰٫۸۳	۳۰,۷٤
gt-26	•,0٦	• / • ۲	•/11	• /۳۱	०२/४१	۱/۸٥	۱۰٫٦۰	۳۱٫۲٦
gt-27	۰ _/ ۵۷	۰,۰۲	۰,۰۹	• /٣٣	٥٦,٢٠	٥٥/١	٨,٨٥	۳۲/۹۱
gt-28	•,0٦	•/•1	•/1•	•/٣٣	07/20	۰,٩٥	۱۰/۰۲	۳۲/09
gt-29	•/00	•/•1	•/17	•/٣٢	00,77	• / ٧ 0	11/17	۳۲٫۳٦
gt-30	•,00	•/•1	•,1٣	•/٣١	٥٤/٨٠	• / ٨٨	17/19	۳۱٫۱۳
gt-31	• / 0 5	• /• 1	.,10	•/٣١	٥٣٫٥٧	1/+1	15/08	۳۰/۸۸

Alm= آلماندين، Sps = اسپسارتين، Prp = پيروپ، Grs = گروسولار

نتایج آنالیزهای مایکروپروب به وضوح زونینگ ترکیبی را در بلورهای گارنت اثبات میکند که در تصویر الکترون مایکروپروب نیز این منطقهبندی ترکیبی قابل مشاهده است؛ به گونهای که بلور گارنت دارای هستهای روشنتر و حاشیهای تیرهتر است (شکل ۷). زونینگ در چنین گارنتهایی به عنوان زونینگ رشدی نیز تفسیر میشود [۹]. منطقهبندی ترکیبی احتمالاً با واکنشهایی که در طول رشد گارنت رخ دادهاند، کنترل میشود [۱۰]. تغییرات عضوهای انتهایی بلور گارنت بصورت زیر است: آلماندین: میزان آن از ۲٫۵۵٪ در هسته به ۲٫۱۵٪ در حاشیه افزایش مییابد. اسپسارتین: میزان آن از ۴٫۱۴٪ در هسته به ۲٫۸۰٪ در حاشیه کاهش مییابد. پیروپ: میزان آن از ۲٫۱۸٪ در هسته به ۲۸٫۴٪ در حاشیه افزایش مییابد. گروسولار: میزان آن از ۲۳٫۵٪ در هسته به ۲۸٫۴٪ در حاشیه کاهش مییابد.

چنانکه در شکل ۸ دیده می شود از هسته به طرف حاشیه افزایش در میزان XMg و کاهش در میزان XMn را شاهد هستیم. همچنین XCa در هسته تا حاشیه تقریباً ثابت بوده و در بخش بیرونی حاشیه کاهش یافته است. بنابراین بالاترین میزان XCa و XMn در هسته بوده در حالیکه بیشترین میزان XMg در حاشیه است و میزان آن از مقدار حداقل ۲۰٫۰ در هسته به ۱٫۸ در بخش بیرونی حاشیه بلور گارنت افزایش مییابد. این موضوع در بیشتر بلورهای گارنت مورد بررسی عمومیت دارد. معمولاً، _{XM}g توام با افزایش دمای دگرگونی افزایش می یابد [۱۱]. این وضعیت یک زونینگ پیشرونده (افزایش دما) را طی رشد گارنت نسان می-دهد که با هستهای غنی از Fe و حاشیهای غنی از Mg مشخص می شود [۱۱]. یعنی با افزایش دما نسبت XMg از XMg از هسته به حاشیه کاهش یافته است، که به وضوح می توان آن را در شکل ۹ ملاحظه کرد. همچنین زونینگ گارنت یک نیمرخ XMn زنگولهای شکل نوعی را نشان میده(شکل ۱۰).

شکل ۷ تصویر الکترون مایکروپروب از کانی گارنت نمونه سنگ اکلوژیت شمال شهرکرد، خط سفید مسیر پروفیل ترکیبی را نشان میدهد.

شکل ۸ زونینگ ترکیبی در بلور گارنت از اکلوژیتهای شمال شهرکرد به ترتیب از یک حاشیه به هسته و سپس به حاشیه دیگر.

شکل ۹ پروفیل تغییرات نسبت XFe/XMg در بلور گارنت.

شکل ۱۰ پروفیل زنگولهای شکل XMn در بلور گارنت.

نیمرخ زنگولهای شکل تغییرات XMn نیز در مقایسه با پروفیل نسبت XFe/XMg بیان کننده این است که رشد گارنتها در مرحلهٔ دگرگونی پیشرونده انجام شده است [۱۲] و لذا تشکیل اکلوژیتها در ارتباط با فرایندی است که منجر به افزایش تدریجی دمای محیط تشکیل آنها شده است. در دگرگونی در دمای پایین، گارنتها اغلب یک زونینگ ترکیبی مشخصی را نشان می دهند زیرا برخی عناصر بصورت همگن بین گارنت و کانی های همیافت با آن توزیع شده اند که ناشی از نرخ کند پخش درون دانه ای است. ولی زمانیکه دمای دگرگونی بیش از $^\circ$ ۲۰۰ باشد، زونینگ رشدی گارنت ها تا حدودی یا بطور کامل در نتیجه نرخ بالاتری از پخش، همگن خواهد شد [۱۳]. در برخی نواحی گارنت در اکلوژیت های با فشار بسیار بالا و دمای بالای (۲۰۰ تا $^\circ$ ۵۵۸) همگن بوده، در صورتیکه بلورهای گارنت در اکلوژیت های در فشار بالا و دمای بالای دمای متوسط (۵۵۵ تا $^\circ$ ۶۵۰) یک زونینگ ترکیبی مشخصی را به نمایش می گذارند [۱]. مطالعات نشان داده است که برآورد و ارزیابی تحول ۲-t-t سنگهای دگرگونی اطلاعات ارزشمندی را در ارتباط با تحولات تکتونیکی فراهم می سازد [۱۴].

برآورد مسیرهای P-T-T معمولاً بستگی به استفاده از ژئوترمومتری و ژئوبارومتری مجموعه کانیهای دگرگونی دارد. کاملترین روش برای به کمیت در آوردن مسیرهای P-T بر مبنای این فرض است که تعادل بین موقعیتهای رشد کانیهای متفاوت در سرتاسر دگرگونی حفظ شده است. لذا الگوهای زونینگ در کانیهایی نظیر گارنت، اساساً به عنوان پاسخی به تغییرات شرایط P-T منظور میشوند. بنابراین زونینگ گارنت نشان دهندهٔ تغییرات T-T طی رشد آن است [۱۵]. بنابراین چنانکه در بسیاری از منابع دیگر آمده است، اهمیت موضوع در اینست که میتوان مسیر T-T دگرگونی اکلوژیتها را با استفاده از تغییرات ترکیبی در زونینگ گارنت بازسازی کرد [۱۵] و ۱۷].

بلورهای گارنت در اکلوژیتهای شمال شهر کرد نیز به واسطهٔ دارا بودن زونینگ ترکیبی آشکار برای برآورد مسیرهای P-T-t مناسب هستند. گارنت در اکلوژیتهای برخی مناطق به صورت نوعی دارای منطقهبندی ترکیبی بوده و ژئوترمومتری روی این اکلوژیتها دمایی در حدود ۵۵۰ تا ۷۰۰ درجه سانتیگراد را بدست میدهد [۱۰].

برداشت

خلاصهٔ بررسیها نشان میدهد که ترکیب شیمیایی گارنتهای منطقهٔ مورد مطالعه از مرکز به سمت حاشیه ناهمگن و دارای یک زونینگ رشدی و یا ترکیبی بوده و تغییرات آن به صورت زیر است (شکل ۸): میزان XMR از هسته به سمت حاشیه به طور کلی کاهش مییابد. میزان XMg از هسته به سمت حاشیه به طور کلی افزایش مییابد. میزان XCa در هسته تقریباً روند ثابت داشته و سپس در حاشیه کاهش مییابد. بر مبنای مطالعات گستردهای که در اکلوژیتهای دنیا صورت گرفته است، افزایش در میزان XMg و کاهش در XMn درون یک زونینگ رشدی گارنت بیانگر این نکته است که در جریان شکل گیری اکلوژیت، دما به تدریج افزایش یافته است، در حالیکه بالا بودن میـزان XCa در مرکز گارنت و کاهش آن در بخش بیرونی حاشیه نـشان مـیدهـد کـه دسـتیابی بـه اوج فـشار دگرگونی در هسته گارنت صورت گرفته و سیس به سمت حاشیه فشار کاهش یافته است[۹]، بنابراین می توان نتیجه گرفت که در جریان بالا آمدن سنگهای اکلوژیت، یعنی کاهش فشار، دما نه تنها کاهش نیافته بلکه افزایش نیز پیدا کرده است. زونینگ ترکیبی و آشـکار در گارنـت سنگهای اکلوژیت شمال شهرکرد بیانگر این واقعیت نیز هست که دما در طی شکل گیری اکلوژیت و شرایط پس از آن بیش از ۲۰۰ درجه سانتیگراد نبودهاست. برمبنای تحقیقات انجام شده اکلوژیتهایی که دمای بالای ۲۰۰ تا ۸۵۰ درجه سانتیگراد را تحمل کردهاند، در اثر نرخ بالای یخش تا حدودی یا بطور کامل زونینگ ترکیبی گارنت در آنها از دست می رود و گارنت همگن می شود[۱۳] و نیز گارنت در اکلوژیت های با دمایی در حدود ۲۰۰ تا ۸۰۰ درجه سانتیگراد دارای نیمرخهای زونینگ صافتری هستند[۹]. ایـن بـدان معنـی اسـت کـه یـس از رخسارهٔ اکلوژیت سنگهای مورد مطالعه وارد محدودهٔ رخساره حرارت بالای گرانولیت نشد و مسير برگشت از طريق محدودهٔ فشار – دماي رخساره آمفيبوليت بوده است. بنابراين مي توان نتیجه گرفت که دمای تشکیل اکلوژیتهای شمال شهرکرد بایستی از ۷۰۰ درجه کمتر باشد که به وضوح بلورهای گارنت دارای زونینگ ترکیبی هستند.

بر مبنای اطلاعات بالا و نتایج بدست آمده می توان مسیر P-T-t تقریبی را به صورت کیفی در چند مرحله خلاصه کرد.

مرحلهٔ A: این مرحله پیش از دگرگونی رخسارهٔ اکلوژیت است که در این مرحله دما و فشار توام با یکدیگر افزایش یافتهاند.

مرحلهٔ B: در این مرحله فشار به بیشترین میزان می رسد و این برابر با اوج دگرگونی رخساره اکلوژیت است.

مرحلهٔ C: در این مرحله به موازات کاهش فشار، دما افزایش یافته است. پس مشابه با بسیاری از نقاط دنیا در اکلوژیتهای این منطقه T_{max} در فـشارهایی حاصـل شـده کـه کمتـر از P_{max} است [۱۸]. است [۱۸].مرحلهٔ D: این همان مرحله برگشت و سیر قهقرایی در سـنگ دگرگونی اسـت کـه مربوط به مرحله بالا آمدن⁶ سنگهای اکلوژیت از عمق به سطح زمین بوده است.

6- Uplift

با توجه به آنچه که گفته شد می توان مسیر P-T-t تقریبی دگرگونی اکلوژیت های منطقه مورد مطالعه را با استفاده از تغییرات ترکیبی در زونینگ گارنت بازسازی کرد. شکل ۱۱ ترسیمی است کیفی از مسیر P-T-t برای دگرگونی رخسارهٔ اکلوژیت در این بخش از زون سنندج – سیرجان و نشان می دهد که این سنگ ها دارای یک الگوی ساعتگرد تقریبی P-T-t هستند، که در آن P و T بیشتر در همزمان رخ نداده است. از آنجا که در این منطقه اکلوژیت ها دارای یک الگوی می می مواد می توان مسیر P-T-t برای دگرگونی رخسارهٔ اکلوژیت در این بخش از زون مسندج – سیرجان و نشان می دهد که این سنگ ها دارای یک الگوی ساعتگرد تقریبی P-T-t هستند، که در آن P و T بیشتر در همزمان رخ نداده است. از آنجا که در این منطقه اکلوژیت ها در آن و T بیشتر در همزمان درخان داده است. از آنجا که در این می منطقه اکلوژیت ها در آن و تشان می دهد که این سنگ ها دارای یک الگوی ساعتگرد تقریبی منطقه هستند، که در آن و T بیشتر در همزمان درخان داده است. از آنجا که در این منطقه اکلوژیت ها در مسیر دگرگونی قهقرایی به گارنت آمفیبولیت تبدیل شدهاند، بنابراین مسیر برگشت آنها از میدان رخساره آمفیبولیت عبور کرده است.

شکل ۱۱ یک ترسیم کیفی از مسیر P-T-t تقریبی برای دگرگونی رخساره اکلوژیت شمال شهرکرد بر مبنای زونینگ ترکیبی بلور گارنت.

مراجع

[1] Zeming Z., Yong Y., Zhang J., "The composional zoning of garnet in eclogite from western segment of Altyn Tagh", Chinese Science Bulletin 45 (2000) 79-83.

[3] Deer W. A., Howie R. A., Zussman J., "An introduction to the rock-forming minerals", Prentice Hall (1992) p. 696.

[4] Duchene S., Albarede F., "Simulated garnet-clinopyroxene geothermometry of eclogites", Contribution to Mineralogy and Petrology 135 (1999) 75-91.

داوودیان دهکردی، خلیلی، نوربهشت، محجل

[5] Coleman R. G., Lee D. E., Beatty L. B., Brannock W. W., "Eclogites and eclogites: their differences and similarities", Geological Society of American Bulletin 76 (1965) 483-508.

[6] Newton R. C., "Metamorphic temperature and pressures of Group B and C Eclogites., Blueschists and Eclogites", The Geological Society of America (1986) p. 423.

[7] Dachs E., "*PET Petrological elementary tools for Mathematica*", Computers and Geoscience 24 (1998) 219-235.

[8] Droop G. T. R., "A general equation for estimating Fe⁺³ concentrations in ferromagnesian silicates and oxides from microprobe analyses", using stoichiometric criteria. Mineralogical Magazine 51 (1987) 431-435

[9] Krogh E. J., "Metamorphic evolution deduced from mineral inclusions and composional zoning in garnet from Norwegian country-rock eclogites", Lithos 15 (1982) 305-321.

[10] Carswell D. A., "Eclogite facies rocks", Blackie (1990) p. 396.

[11] Spear F. S., "Petrologic determination of metamorphic pressuretemperature-time paths, In: Metamorphic Pressure- Temperature-Time Paths", Short Course in Geology (eds. Spear F. S., Peacock S. M.), American Geophysical Union, Washington DC (1989) 1–55.

[12] Engvik A. K., Andersen T. B., "Evolution of Caledonian deformation fabrics under eclogite and amphibolite facies at Vardalsneset, Western Gneiss Region, Norway", J. of Metamorphic Geology 18 (2000) 241-257.

[13] Carlson W., Schwarze E., "Petrological significance of prograde homogenization of growth zoning in garnet: An example from the Liano Uplift", J. of Metamorphic Geology 15 (1997) 631-639.

[14] Daly J. S., Yardley B. W. D., Cliff R. A. (eds.) *"Evolution of Metamorphic Belts"*, Geological Society of London, Special Publication 43 (1988) p. 580.

[15] Spear F. S., Selverstone J., Hickmott D., "P-T paths from garnet zoning: a new technique for deciphering tectonic processes in crystalline terrains", Geology 12 (1984) 87-90.

[16] Hiroi Y., Kishi T., Nohara T., Sato K., Goto J., "Cretaceous hightemperature rapid loading and uploading in the Abukuma metamorphic terrain, Japan", J. of Metamorphic Geology 16 (1998) 69-81.

[17] Enami M., "Pressure – temperature path of Sanbagawa prograd metamorphism deduced from grossular zoning of garnet", J. of Metamorphic Geology 16 (1998) 97-110.

[18] England P. C., Richardson S. W., "The influence of erosion upon the mineral facies of rocks from different metamorphic environments", J. of the Geological Society of London 134 (2000) 201-213.

۲۸۷